Viite: Ympäristövaliokunta 21.10.2021 / E 102/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto, Valtioneuvoston selvitys (E 102/2021 vp) komission tiedonannosta koskien kestävän rahoituksen strategiaa

Taustaa

EU:n komissio antoi 6.7.2021 tiedonannon kestävään talouteen siirtymisen rahoitusstrategiasta (COM(2021) 390 final) eli kestävän rahoituksen strategiasta. Sen tarkoitus on päivittää komission vuonna 2018 julkaisemaa kestävän kasvun rahoitusta koskevaa toimintasuunnitelmaa (KOM(2018) 97 lopullinen), johon perustuen komissio on tehnyt useita aloitteita ja lainsäädäntöehdotuksia. Vuoden 2018 toimintasuunnitelman päivitykselle oli tarve, jotta se vastaisi EU:n ilmastotavoitteita, huomioisi muutokset toimintaympäristössä ja tunnistettaisiin tarvittavat lisätoimet, joilla voidaan vastata nopeasti ja laajamittaisesti ilmastonmuutosta ja ympäristön heikkenevää tilaa koskeviin haasteisiin. Komissio järjesti vuoden 2020 keväällä laajan konsultaation kestävän rahoituksen strategian uudistamisesta.

Kestävän rahoituksen toimintasuunnitelman toimeenpanon keskeisiä elementtejä ovat olleet tutkimusnäyttöön perustuen laadittu kestävien toimintojen luokitusjärjestelmä (taksonomia), kestävyystietojen raportointiin liittyvät velvoitteet sekä rahoitusmarkkinatoimijoiden käyttöön tarkoitetut kestävyyden huomioimiseen liittyvät työkalut. Strategiaa koskevassa tiedonannossa kuvataan tarvittavat toimet, joilla ensinnäkin saatettaisiin valmiiksi luokitusjärjestelmän puuttuvat määritelmät. Tässä keskeisiä ovat ilmastonmuutossäädöksen täydennys tiettyjen alojen osalta sekä delegoidun asetuksen antaminen muita neljää ympäristötavoitetta koskevista kriteereistä, joiden valmistelun tueksi komission kestävän rahoituksen foorumi antoi 3.8.2021 ehdotuksensa.

Uutena mahdollisena luokitusjärjestelmän laajennuksena strategiassa todetaan, että komissio antaa loppuvuonna 2021 ehdotuksen, miten luokitusjärjestelmässä määriteltäisiin ympäristön kannalta kestävän taloudellisen toiminnan kriteerien lisäksi merkittävää haittaa aiheuttavat toimet sekä toimet, joilla ei nähdä olevan merkittävää vaikutusta ilmaston ja ympäristön tilaan. Näiden mahdollisten taksonomian laajennusten tarkoituksena olisi tukea reaalitalouden kestävyyteen tähtäävää siirtymää. Lisäksi komissio tulee antamaan ehdotuksen sosiaalisia tavoitteita koskevasta taksonomiasta.

Kestävän rahoituksen strategiassa korostetaan aiempaa laajemmin eri toimijoita osallistavaa lähestymistapaa. Kestävyyssiirtymän toimeenpanossa ja siihen kanavoituvassa rahoituksessa on tärkeä roolinsa myös vähittäissijoittajilla ja pk-yrityksillä. Komission suunnittelemat toimet tähtäävät parantamaan niiden valmiuksia hyödyntää kestävää rahoitusta sekä tuomaan tarjolle välineitä kuten vihreitä lainoja ja digitaalisia ratkaisuja. Strategiaan kuuluva osallisuuden vahvistamisen elementti sisältää lisäksi toimia, joilla pyritään luomaan käytäntöjä ja välineitä vakuutussektorilla ilmasto- ja ympäristöriskien huomioimiseksi.

Strategiassa on useita toimia ilmasto- ja kestävyystekijöistä rahoitusjärjestelmälle aiheutuvien riskien huomioimisen kehittämiseksi, niistä aiheutuneiden häiriöiden sietokyvyn vahvistamiseksi ja rahoitusalan kestävyyspanostusten lisäämiseksi. Keskeisiä elementtejä ovat muun muassa kestävyysriskien raportointi sekä kestävyysriskien integroituminen luottoluokittajien riskiarvioihin ja pankkien riskienhallintaan.

Strategian neljäs toimenpidekokonaisuus liittyy kansainväliseen yhteistyöhön ja pyrkimyksiin harmonisoida käytäntöjä.

Kestävän rahoituksen kokonaisuus on VM:n vastuulla, mutta YM osallistuu valmisteluun oman hallinnonalansa puolesta ja seuraa kestävän rahoituksen hankkeiden etenemistä muun muassa osallistumalla EU:n kestävän rahoituksen jäsenmaiden asiantuntijaryhmän (MSEG) kokouksiin.

Ympäristöministeriön kanta

Ympäristöministeriö tukee valtioneuvoston kantaa ja korostaa EU:n kestävän rahoituksen strategian merkitystä EU:n toimissa Pariisin ilmastosopimuksen täytäntöön panemiseksi ja EU:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi on sitoutunut osaltaan panemaan täysimääräisesti täytäntöön Pariisin ilmastosopimuksen sekä Agenda2030-toimintaohjelman, ja Suomii pyrkii olemaan edelläkävijä kansainvälisesti.

Ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristöhaasteiden kuten luontokadon pysäyttämisen näkökulmasta on tärkeää, että kestävän rahoituksen toimet ovat riittävän kunnianhimoisia, laajoja ja niillä voidaan vaikuttavasti ohjata pääomavirtoja ympäristön kannalta kestävään toimintaan. Ilmastonmuutoksen hillinnällä ja sen vaatimilla investoinneilla on kiire, ja aikajänne muutoksen pysäyttämiselle on rajallinen. Päästöjen vähentämisen lisäksi myös hiilinielujen vahvistaminen on olennaista. Ympäristöministeriö korostaa ilmaston lisäksi myös muiden taksonomia-asetuksessa mainittujen ympäristötavoitteiden olevan keskeisen tärkeitä. On huolehdittava, etteivät ilmastotoimet aiheuttaisi merkittävää haittaa muiden ympäristötavoitteiden saavuttamiselle, kuten luonnon monimuotoisuudelle. Siirtymän tukeminen strategiassa ehdotetuilla toimilla on kannatettavaa. Ympäristöministeriö toteaa, että kestävän rahoituksen sääntely sisältää jo nyt monta osaa, joita on kehitetty nopeasti, joten niiden yhteensovittaminen uusien aloitteiden rinnalla olisi välttämätöntä.

Rahoitusala ja yritykset ovat ilmasto- ja muiden kestävyystavoitteiden saavuttamisen kannalta erittäin tärkeässä asemassa. Yksityisen rahoituksen kanavoituminen kestävyystavoitteiden mukaisiin investointeihin on välttämätöntä investointi- ja rahoitustarpeiden mittaluokan sekä tavoitteiden kiireellisyyden takia. Kestävän rahoituksen strategiaan sisältyvät monet toimet muun muassa kestävyysluokitusjärjestelmän viimeistelemiseksi, määritelmien yhtenäistämiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi ovat ympäristöministeriön näkemyksen mukaan välttämättömiä yksityisen rahoituksen vauhdittamiseksi ja kestävän rahoituksen vaikuttavuuden varmistamiseksi. Ympäristöongelmien ratkaiseminen ja kestävän kehityksen edistäminen myös luovat merkittäviä taloudellisia liiketoimintamahdollisuuksia. Suomella on tarjota ratkaisuja ja teknologiaa, joilla voidaan ratkaista ympäristöhaasteita monilla keskeisillä sektoreilla.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että strategiaan sisältyvät elementit ulottuvat läpi rahoitusketjun ja koskettavat monenlaisia toimijoita. Ekologista kestävyyttä edistäviä toimia tarvitaan ketjun kaikissa vaiheissa. Perinteisesti on ajateltu, että suurten yritysten ja rahoittajien toimet ratkaisevat. Ilmastotoimien hyväksyttävyys ja ekologisen kestävyyden näkökohtien todellinen valtavirtaistuminen kuitenkin toteutuvat vahvemmin laajalla osallisuudella. YM toteaa lisäksi, että kestävyyshaasteiden vakavuuden ja kiireellisyyden vuoksi on tärkeää, että kaikilla rahoitusmarkkinoiden toimijoilla, kuten piensijoittajilla, institutionaalisilla sijoittajilla, rahoituslaitoksilla, luottoluokittajilla ja kaikenkokoisilla yrityksillä, nähdään strategiassa roolinsa kestävyystavoitteiden edistämisessä.

Rahoittajat ja sijoittajat eivät voi kanavoida varoja kestäviin kohteisiin, jos riittävää tietoa kohteiden kestävyydestä ei ole saatavilla. Kestävyystietoja ja -riskejä koskeva yritystason informaatio on siten keskeinen edellytys kestävän rahoituksen toimeenpanossa. Rahoitusmarkkinoiden ja yritysverkostojen globaalin luonteen vuoksi kansainvälinen lähestymistapa raportoinnin kehittämiseen on kannatettavaa. Myös pk-yritysten on tärkeää voida olla mukana kestävän rahoituksen tuotteissa, koska pk-yrityskenttä on suuri ja kannustimet siirtymätoimiin ovat toistaiseksi olleet puutteellisia. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä pk-yritysten vapaaehtoisen kestävyysraportointistandardin käyttöönottoon kannustamista myös Suomen kestävän kasvun tavoitteiden näkökulmasta, jotta kestävän rahoituksen hyödyntäminen olisi laajaa ja siihen liittyvät mahdollisuudet osattaisiin hyödyntää. Ylipäätään vaatimukset kestävyysnäkökulmien huomioimiselle ovat nousseet esille niin yritysten päätöksenteossa, liiketoiminnan kehittymisen seurannassa kuin vastuullisuus- ja tilinpäätösraportoinnissa. Suomi on vientivetoinen maa, jossa yritysten kilpailuetu globaaleilla markkinoilla perustuu monin osin myös kestävyysnäkökulmien huomioimiseen.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että strategia sisältää myös toimia, joilla vahvistettaisiin kestävyystiedon käyttöä sijoitusneuvonnassa ja kytköstä taloudelliseen lukutaitoon. Siten kestävyysnäkökohdat voivat vahvemmin nivoutua osaksi yksilöiden taloudellista päätöksentekoa, mikä tukee kestävyysnäkökohtien valtavirtaistumista ja kestävän rahoituksen ketjun toimivuutta.

Rahoitussektori, joka huomioi kestävyysriskit kohteiden riskiarviossaan, on vähemmän altis vakautta uhkaaville häiriöille ja kykenevämpi kanavoimaan rahoitusta tarvittaviin ilmasto- ja ympäristötavoitteita edistäviin investointeihin. Viherpesun estäminen on olennaista ja siihen tarvitaan valvontaa. On siten kannatettavaa, että strategia sisältää toimia, joilla kehitetään kestävyysriskien tunnistamista ja edellytetään niiden huomioimista riskienhallinnassa. Jo nyt on viitteitä markkinoilla siitä, että rahoittajat ovat alkaneet kaihtaa kestämättömiä kohteita tiedostaen niihin liittyvät siirtymäriskit. Ympäristöministeriö katsoo, että valvontakäytäntöjen kehittäminen on keskeinen työkalu kestävyysriskien tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi rahoitussektorilla ja että kestävyysnäkökohdat integroimalla rahoituslaitosten riskiaseman tarkasteluun ohjataan rahoituksen kanavoitumista kestävämmällä tavalla. Ympäristöministeriö pitää välttämättömänä, että riskiarvioihin ja rahoitusvakauden tarkasteluun kytketään ilmastoriskien ohella muihinkin ekologisen kestävyyden ulottuvuuksiin liittyvät riskit kuten esimerkiksi luontokato.

Ympäristöministeriö toteaa lopuksi, että yksityisen pääoman kanavoitumisen rinnalla on tärkeää, että julkinen sektori ohjaa omilla toimillaan yksityisen pääoman suuntautumista ilmaston ja ympäristön kannalta kestäviin ratkaisuihin. Suomelle murros avaa merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia.

Lisätietoja:
Eeva Alho
Johtava asiantuntija
Ympäristöministeriö
puh. 0295250011